

A kiadványhoz kapcsolódó viták, statisztikák és szerzői profilok a következő címen olvashatók: <https://www.researchgate.net/publication/338271742>.

A Kína-ellenesség és a pribumi-diskurzus "visszatérése"

Fejezet - december 2019

DOI: 10.1355/9789814843478-015

SZITÁCIÓK

3

READS

745

1 szerző:

Charlotte Setjadi

Singapore Management University

11 PUBLIKÁCIÓ 60 IDÉZETTSÉG

NÉZZE MEG AZ
ADATLAPOT

E kiadvány néhány szerzője szintén dolgozik ezeken a kapcsolódó projekteken:

Az elidegenedés emlékei: A kollektív trauma és az etnikai kínai identitáspolitika Indonéziában (könyvprojekt) [Projekt megtekintése](#)

Indonéz diaszpóra világszerte [Projekt megtekintése](#)

11Kína-ellenesérzelmek és a pribumi-diskurzus "visszatérése"

Charlotte Setijadi

A kínai indonézok az utóbbi időben jelentős figyelmet kaptak a közvéleménytől, főként a kriszta- és keresztény származású volt jakartai kormányzó, Basuki Tjahaja Purnama (Ahok) istenkáromlási botránya miatt. A népszerű, folyamatosan magas támogatottsági mutatókkal rendelkező kormányzó, Ahok 2016 szeptembere előtt széles körben esélyes volt arra, hogy megnyeri a 2017-es jakartai kormányzói választásokat. Szeptember végén aztán kampánybeszédet mondott Jakarta Ezer-szigetek nevű kerületében, amelyben a Korán Al-Ma'idah című fejezetének 51. versére hivatkozott, amelyet általában úgy értelmeznek, hogy a muszlimoknak nem szabad nem muszlim vezetőket választaniuk. Ahok felszólította a muszlim szavazókat, hogy maguk döntsenek a vers értelmezéséről, és ne egyszerűen kövessék azokat, akik azt állítják, hogy bűn olyan nem muszlim vezetőt választani, mint ő maga. Heteken belül Jakarta központjában a keményvonalas iszlamista csoportok, például az Iszlám Védelmező Front (Front Pembela Islam, FPI) által szervezett tömegtüntetések sorozata több százezer muszlim tüntetőt vonzott Indonézia minden részéből.

Ami vallási kérdésnek indult, hamarosan faji és osztálykérdéssé is vált. Az Ahok-ellenes tüntetéseken nagyon hamar dühös és gyűlölettel teli rasszista üzenetek jelentek meg, amelyek nemcsak a kormány, hanem a kínaiak mint csoport ellen is irányultak. A tüntetők Ahok közismerten durva jellemére hivatkoztak, mint a kínai indonézok arroganciájának és felsőbbrendűségi érzésének bizonyítékára (Walden 2017).

A 2016. november 4-i első tömegtüntetést követően a tüntetők csoportjai elmentek az exkluzív észak-jakartai lakótelepre, ahol Ahok és családja lakott. A lakótelepen élő emberek többsége jómódú kínai etnikumú volt, és számukra a tüntetők fenyegetése, hogy felgyújtják a házaikat, a korábbi, 1998 májusi, kínaiakat célzó zavargások borzalmaint idézte. Bár a tüntetők végül úgy távoztak, hogy nem okoztak különösebb

a következő hónapokban felerősödött a Kína-ellenes retorika, különösen a közösségi médiában. Például elterjedt a pletyka, hogy Ahok politikai felemelkedését kínai indonéz iparmágnások finanszírozták és szervezték, akik politikai befolyást reméltek gyakorolni a kormányzóra és más politikusokra, köztük Ahok közeli szövetségésére, Joko Widodo (Jokowi) elnökre. Azt is állították, hogy Ahok ellentmondásos jakartai öbölbeli területrendezési projektje a Kínából érkező új migránsok millióinak elhelyezésére irányult, ahelyett, hogy olcsó lakhatást biztosítana az indonéziaiaknak.¹ Még magas rangú kormányzati tisztviselők, például a fegyveres erők akkori vezetője, Gatot Nurmantyo tábornok is "kínai proxy-háborúról" beszélt, amelyben Kína a kormányzati és nem kormányzati intézményekbe való beszivárgással igyekezett aláásni a nemzetet (Allard és Kapoor 2017).

Ami ezután történt, arról már sokat írtak: Ahok elvesztette a választás izlamisták jelöltjével, Anies Baswedannal szemben, majd nem sokkal később bűnösnek találták istenkáromlásban, és két évre börtönbe zárták.

A jakartai választási kampány és az Ahok elleni istenkáromlási per során felerősödött kínaiellenes narratíva kérdéseket vetett fel azzal kapcsolatban, hogy az Indonéziában

regi sztereotípiák és előítéletek a **csatijadi** társadalmi reformok ellenére is fennmaradtak. Igen, ez jó, köszönöm Beth. Az előző változatban "társadalmi"

Az indonéz nemzeten belüli "alapvetően kínaiak az a csoport, amely a legkönyörösebb ország etnikai kisebbségeiről beszélünk. A gazdasági dominanciájuk miatt széles körű áldozatai voltak a gyarmati és gazdasági instabilitás idején fellángzó zavargásoknak. A leghírhedtebb legutóbbi támadás 1998 májusában történt, amikor kínai személyeket és kínai nőket erőszakoltak meg. E zavargásokat követően az egymást követő *reformasi* kormányok elkezdték lebontani az Új Rend asszimilációs politikáját és más, a kínaiakat diszkrimináló politikákat, ami a kínai identitáspolitika újjáélesztéséhez és az indonéziai kínaiak társadalmi-politikai helyzetének jelentős javulásához vezetett. Azt állítom azonban, hogy,

1 A közösségi médiában megjelenő hírek arról, hogy Ahok jakartai vezetése alatt 10 millió Kínából érkező bevándorlót engedtek be Indonéziába, és Jokowi országos szintű vezetése alatt az Ahok-ellenes tüntetések egyik fő témája volt. Ezek az állítások egy szélesebb körű politikai támadás részét képezték Jokowi ellen, amiért az feltehetően megengedte, hogy nagyszámú, alacsony képzettségű kínai vendégmunkás árrásza el az indonéz munkaerőpiacot. Még Indonézia első számú hetilapja, a *Tempo* is különszámot jelentetett meg, amelyben bírálta a kínai vendégmunkások beáramlását Jokowi kormányzása alatt. A témáról bővebben lásd Priyandita

hogy a Szuharto utáni reformok ellenére a kínaiellenes érzelmek nem tűntek el az indonéz nemzeti pszichéből, és ennek következtében a kínaiak helye Indonéziában továbbra is vitatott jellegű. Ebben a fejezetben a 2017-es jakartai választásokat követő kínaiellenes retorika erősödését, valamint a *pribumi* (őslakos) kifejezés újbóli megjelenését vizsgálom a politikai és közbeszédben. Bemutatom, hogy a kínaiellenes narratívák már jóval a jakartai választások és az Ahok-per előtt elkezdtek felszínre törni, nem pedig az említett események idején, ahogy azt gyakran feltételezik. Az etnikai kínai egyének és közösségek elleni rasszista (verbális és fizikai) támadásokkal járó szörványos incidensek 1998 óta periódikusan történtek. Ez azt jelzi, hogy a kínaiellenes érzelmek már akkor is a felszín alatt voltak, annak ellenére, hogy kifelé a látszat nagyobb volt.

a kínaiak társadalmi elfogadottsága.

Az alábbi vitában az Indonéziai Nemzeti Felmérési Projektből (INSP) származó, a *pribumik* kínaiakkal kapcsolatos megítéléséről szóló felmérési adatok elemzését is figyelembe veszem. Ezt a felmérést az ISEAS- Yusof Ishak Intézet végezte 2017 májusában, amikor ott vendégkutató voltam. Elemzem továbbá a megnövekedett idegengyűlölet és etnonacionalizmus lehetséges következményeit a közelgő 2019-es elnök- és parlamenti választásokra. Arra a következtetésre jutok, hogy az indonéziai kínaiak hovatarozása továbbra is vitatott marad, ha Indonézia nemzeti identitását továbbra is a nacionalista és etnikai-vallási vonalak mentén határozzák meg.

AZ ETNIKAI KÍNIAIAK, MINT CINA ÉS NEM-PRIBUMI

Az indonéziai kínaiak *nem-pribumiként* való társadalmi konstruálása a gyarmati időszakban kezdődött, amikor a hollandok az idegen keletiek (Vreemde Osterlingen) kategóriájába sorolták őket, és a gyarmati hierarchiában magasabb státuszt biztosítottak számukra, mint a bennszülött (belföldi) lakosságnak. Az a tény, hogy sok kínai közvetítőként szolgált a hollandok számára a nem-kínaiakkal folytatott kereskedelemben, fenntartotta negatív képüket, mint opportunista ökonomikus "állatok", akik az őslakosok szenvedéséből húztak hasznot. Ahogy Reid (1997: 55) érvel, a függetlenségi harc és az indonéz köztársaság kezdeti időszakában az etnikai kínaiak "belső idegenekként" elfoglalt helyzete "az egyik legfontosabb "másikká" tette őket, amellyel szemben az új nemzeti identitás meghatározta önmagát".

A tudósok újra és újra rámutattak a *pribumi-kínai* megkülönböztetés konstruált és önkényes jellegére az indonéz nemzeti képzeletben (Heryanto 2008; Suryadinata 2005; Tan 2008). Valójában Indonézia állítólagosan egységes és monolitikus *pribumi* népeisége a szigetvilágban létező számos törzs, etnikum és nyelvi csoport sokféle népéből áll. A nemzeti ébredés előtt

század elején a holland gyarmati megszállás elleni harcok helyi jellegűek voltak, és főként egyes törzsek, királyságok és régiók vívták őket. A helyi vezetők csak az 1900-as évek elején, a nacionalista függetlenségi mozgalom komolyabb térnyerése után kezdtek szerveződni, és kezdték magukat egy egységes nemzeti projekt részeként felfogni. A *pribumi*, mint az indonéz szigetvilág eredeti népeinek azonosítható hazával rendelkező népek (a nyugat-jávai szundánézek, a balinézek Baliról stb.) ideológiai koncepciója fontos volt az egységes gyarmatellenes harc és a nemzetépítés akkori szükségszerűségének összefüggésében. Bár a törzsi és helyi identitások mind a mai napig fontosak Indonéziában, a *pribumi* konstrukció, mint az "őshonosság" jelzője, közös alapot biztosított az indonézek számára, akik most már igényt tarthattak egy őshonos hazára.

A nemzetépítés során azonban a modern indonéz etnonacionalizmusnak soha nem sikerült sikeresen befogadnia a kínaiakat. Ez a helyzet lehetővé tette az egymást követő indonéz kormányok számára, hogy manipulálják a kínaiak sebezhetőségét, és válság idején bűnbakként használják őket. Fontos megjegyezni, hogy Suharto elnök új rendi rendszerének kezdetét és végét egyaránt a kínaiellenes erőszak jelentős epizódjai jellemezték, amelyeket legalábbis részben a katonaság által támogatott frakciók ösztönöztek, amelyek a válság sikeres kezelésével akarták demonstrálni, hogy "megmentik a helyzetet" (Purdey 2006). Az a tény, hogy az új rend egyik első jelentős kormányzati intézkedése az asszimilációs politika bevezetése volt, amelynek célja a kínaiság minden nyomának eltörlése volt Indonéziában, jól mutatja, hogy a kínai etnikumot - és ezen keresztül a kínaiságot - olyan problémának tekintette, amelyet a nemzeti egység érdekében "meg kell oldani".

Az asszimilációs politika 32 éve alatt betiltották a kínai nyelvek használatát, bezárták a kínai iskolákat, feloszlatták a kínai médiát és politikai szervezeteket, és megtiltották a kínai kultúra nyilvános kifejezését. Egy 1966-ban kiadott határozatban (a kabinet elnökségének 127/1966. számú határozata) Suharto első kabinetje azt javasolta, hogy a kínai családok fontolják meg új, indonéz hangzású nevek felvételét; így a kínai "Tan" vezetéknevből "Tanuwijaya" vagy "Tanumihardja", a Limból "Salim" stb. lett volna. Az etnikai kínaiak számára nem volt kötelező a névváltoztatás, de óriási társadalmi és intézményi nyomás nehezedett rájuk, hogy ezt tegyék, hogy bizonyítsák Indonézia iránti hűségüket és elkötelezettségüket az "igazi" indonézékké válás iránt. A következmény egyértelmű volt: a kínaiság ideológiailag gyanús volt, és azok az indonéziai kínaiak, akik nem törölték önként kínai identitásukat, azt kockáztatták, hogy hűtlenséggel vagy - ami még rosszabb - politikai felforgatással vádolják őket.

A kínai indonéziai asszimilációs politikája, amely az új rend időszakában uralkodott, mélyen problematikus és paradox volt.

Egyrészt az asszimilációs politika egész indoklása az volt, hogy a "kínai problémát" a kínai indonézek beolvasztásával oldják meg a többségi *pribumi* társadalomba. Ugyanakkor maga az a tény, hogy a kínai etnikumot tekintették a fő asszimilációt igénylő csoportnak, őket emelte ki problémás etnikai kisebbségként. Ráadásul, mivel a politikai, katonai és közszerződési karrier gyakorlatilag tiltott terület volt a kínai etnikumúak számára, az egyik kevés terület, ahol tevékenykedhettek, az üzleti ~~terület~~ volt. A kereskedelemben való láthatóságuk, valamint a Suharto család tagjait és társait olyan prominens kínai mágnásokkal, mint Liem Sioe Liong (Sudono Salim), Ciputra és Bob Hasan, összekötő korrumpált pártfogó rendszer csak megerősítette a kínai indonézekről alkotott képet, amelyet Amy Chua (2003: 6) "piaci domináns kisebbségnek", Ruth McVey (1992) pedig "páriakapitalistáknak" nevezett.

Ebben az időszakban a nyelvnek sok köze volt az indonéziai kínaiak "másságához" a mindennapok szintjén. A szemantika fontosságát az Új Rend kormánya nyilvánvalóan jól megértette. Egyik első intézkedése 1967-ben az volt, hogy a kabinet körlevelet adott ki (SE-06/Pres. Kab/6/1967), amelyben utasította, hogy a hivatalos dokumentumokban a kínai etnikumúakra a *Cina* kifejezést használják a *Tionghoa* helyett. Ezt a kínaiak szándékos megsértésének lehetett tekinteni, figyelembe véve a kifejezés becsmérő jellegét. Ráadásul a *Cina* a kommunista Kínához való ideológiai közelséget sugallta - így baljós felhangokat hordozott egy olyan időszakban, amikor az Indonézia-Kína kapcsolatok még mindig fagyoskodtak az 1965. szeptember 30-i sikertelen kommunista puccsban való kínai részvétel vádjait követően.

Az új rend idején az indonéziai kínaiakat a hivatalos és a mindennapi beszédben egyaránt gyakran nevezték *non-pribumi* (nem őslakos), vagy röviden *non-pri* néven. Maga a *pribumi* kifejezés hosszú múltra tekint vissza, amely egy 1854-es holland gyarmati törvényre nyúlik vissza, amely Kelet-India lakóit faji hovatartozás szerint három csoportba sorolta: európaiak (Europeanen), bennszülöttek vagy őslakos indonézek (Inlander) és idegen keletiek (Vreemde Oosterlingen), ez utóbbiak közé tartoztak a kínaiak, arabok, indiaiak és más nem európai külföldiek. Ez a faji felosztás még a függetlenség után is fennmaradt, a *pribumi* kifejezés ekkorra már a gyarmatellenes és idegenellenes bennszülöttek hatalomra jutásának konnotációját kapta. Bár a definíció szerint a *nem-pribumi* kifejezés elméletileg mindenkit jelöl Indonéziában, aki nem tartozik az ország "őshonosnak" tekintett törzséhez, a gyakorlatban szinte mindig az etnikai kínaiakra utal, méghozzá becsmérő módon (Hoon 2006a; Setijadi 2016). Az indiai vagy arab/hadhrami (jemeni) származású indonéziaiakat, például Anies Baswedan jakartai kormányzót vagy Rizieq Shihab FPI-vezetőt szinte soha nem nevezik *nem-pribuminak*. Más szóval, a *pribumi* egy politikailag terhelt kifejezéssé vált, amely a kínai indonézek évtizedek óta tartó, államilag jóváhagyott diszkriminációjának történelmi terhével van megterhelve.

POSZT-SUHARTO FEJLESZTÉSEK

A *reformasi* időszak kezdete óta az indonéziai kínaiak általában optimistábbak lettek a politikai helyzetüket és biztonságukat illetően Indonéziában (Hoon 2006a; Purdey 2006). Az 1998. májusi zavargásokat követően a Szuharto utáni kormányok túlságosan is igyekeztek bizonyítani az emberi jogok iránti elkötelezettségüket és az új rend káros politikájának elutasítását azáltal, hogy új törvényeket léptettek életbe, amelyek elismerték a kínai indonézek jogait. A Habibie-kormány 1999-ben azzal indította el ezeket a reformokat, hogy elnöki utasítást adott ki, amely megtiltotta a *pribumi* és a *nem-pribumi* kifejezések használatát a hivatalos kormányzati dokumentumokban. Abdurrahman Wahid elnök 2000-ben visszavonta a kínai nyelvekre, vallásra és kulturális megnyilvánulásokra vonatkozó tilalmakat, lehetővé téve a kínai kultúra nyilvános gyakorlását. Megawati Sukarnoputri elnök 2002-ben a kínai újévet nemzeti ünneppé nyilvánította, ami az indonéziai kínaiak és a konfucianizmus (khonghucu) elismerésének hivatalos gesztusa volt, amely Indonézia hatodik hivatalosan elismert vallása lett.

A politika területén is történtek változások. Az 1945-ös alkotmány harmadik módosítása 2001 novemberében az indonéz elnökre vonatkozó alkotmányos követelményt, miszerint az indonéz elnöknek *aszlinak* (őslakosnak) kell lennie, egy új követelménnyel váltotta fel, amely szerint mind az elnöknek, mind az alelnöknek születésétől fogva indonéz állampolgárnak kell lennie, és soha nem vehette fel önként más ország állampolgárságát. 2006-ban a parlament elfogadta a 12/2006. számú állampolgársági törvényt, amely minden Indonéziában született személyt *asli-nak* ismer el. E két módosítás együttesen példátlan politikai jogokat biztosított az indonéziai kínaiaknak, és ami a legfontosabb, az elnöki vagy alelnöki posztra való indulás jogát.

A *reformasi* első éveiben az etnikai kínaiakkal való jobb bánásmód a Szuharto utáni időszak "progresszív" politikájának egyik jelzője lett. Néhány évig az indonéziai kínaiak hovatartozása kevésbé tűnt vitatottnak, és nagy volt a remény, hogy Indonézia "kínai problémája" talán megoldódik, mivel a nemzet pluralistább és elfogadóbb álláspontot képvisel a kínai kisebbséggel szemben.²

Az etnikai kínaiak növekvő önbizalma megmutatkozott abban, hogy egyre inkább jelen vannak a politikában, a kormányban és a civil társadalomban. A politikában az olyan etnikai kínai személyiségek, mint Ahok (Ahok kormányzója a

2 Ironikus módon, míg a reformkorban a kínaiak helyzete jelentősen javult, más kisebbségek (különösen a vallási kisebbségek, mint az ahmadiak és a keresztények) nagyobb elnyomásnak voltak kitéve. Erről a témáról bővebben lásd Hefner (2013).

Jakarta), Sofyan Tan (Medan parlamenti képviselője), Daniel Johan (Nyugat-Kalimantan parlamenti képviselője), Kwik Kian Gie (volt környezetvédelmi és pénzügyminiszter és volt nemzeti fejlesztési tervezési miniszter), Mari Elka Pangestu (volt kereskedelmi miniszter) és Enggartiasto Lukita (jelenlegi kereskedelmi miniszter) sikeres politikai karriert futottak be (Setijadi 2014). Valóban, egyre több kínai indonéziai indul a helyi, regionális és országos választásokon. 2004-ben mintegy 100 kínai nemzetiségű jelölt vett részt az országos parlamenti választásokon (Dewan Perwakilan Rakyat, DPR). Ez a szám a 2009-es választásokon megduplázódott, és megközelítőleg 200-ra emelkedett, majd a 2014-es választásokon 315-re. E jelöltek túlnyomó többségét a nagyobb politikai pártok támogatták, a legtöbb kínai nemzetiségű jelöltet az Indonéziai Küzdelem Demokratikus Pártja (Partai Demokrasi Indonesia-Perjuangan, PDI-P), a Nemzeti Demokraták (Nasional Demokrat, NasDem) és a Nemzeti Ébredési Párt (Partai Kebangkitan Bangsa, PKB) állította.

A 2014-es választásokon rekordszámú, 15 kínai nemzetiségű képviselőt választottak a DPR-be. Ez az 560 parlamenti hely 2,7 százalékát jelentette, vagyis nagyjából ugyanannyit, mint a kínai etnikumúak aránya a teljes indonéziai népességben belül. Jelenleg sokkal több indonéziai kínai tölti be a szenátori, kerületi és faluvezetői tisztségeket. A Suharto utáni korszakban a kormányban miniszterként vagy magas rangú tisztségviselőként dolgozó kínaiak száma éles ellentétben áll az új rend időszakával, amikor csak egyetlen kínai - Suharto közeli üzlettársa, Bob Hasan - töltötte be a kabinet miniszteri tisztségét, és még ez is csak Suharto uralkodásának legvégén.

A KÍNAI ELLENES ÉRZELMEK "VISSZATÉRESE" A SZUHARTO UTÁNI INDONÉZIÁBAN?

A kínai kultúra és identitáspolitikai újbóli megjelenése miatti eufória ellenére a Szuharto utáni korszakban a kínaiellenes érzelmek sosem szűntek meg. 1998 óta szórványosan történtek kisebb incidensek, amelyek képesek lázadásokba torkollni, és szinte mindegyiket kezdetben kisebb viták vagy félreértések okozták, amelyeknek a pénzzel vagy a rokonsággal (vagy mindkettővel) kapcsolatosak. Például egy parkoló autó állítólagos megrongálása miatti szomszédi nézeteltérés vezetett egy kínai származású férfi megtámadásához 2007. december 6-án Kalimantan városában, Pontianakban. Ez az incidens - amelyet a vita helyszínéül szolgáló utca neve után "Alleyway 17"-nek neveztek el - gyorsan kisebb zavargásokba torkollott, amelyek során a malájok megtámadtak egy helyi kínai templomot, és számos kínai tulajdonban lévő ingatlant elpusztítottak.

Ennél sokkal komolyabb, hogy 2016 júliusában Meiliana, egy 44 éves buddhista-kínai nő panasza, miszerint egy helyi mecsetben túl hangos volt az imára hívás (*adzan*), zavargásokhoz, fosztogatásokhoz, támadásokhoz és több buddhista és kínai templom felgyújtásához vezetett egy több száz fős tömeg által az észak-szumatrai Tanjung Balai városában (Tempo 2016). Meilianát 2017 elején vád alá helyezték az iszlám elleni istenkáromlással. 2018 augusztusában 18 hónap börtönbüntetésre ítélték ugyanazon törvény alapján, amely Ahokot is rács mögé juttatta: Az 1/PNPS/1965 számú törvény, ismertebb nevén az istenkáromlásról szóló törvény. A politikai szintéren is folytatódott a Kína-ellenesség. Míg a 2017-es kormányzóválasztás és az Ahok-ellenes tüntetések a kínaiellenes érzelmeket hozták előtérbe, nem ez volt az első alkalom, hogy Ahokot etnikai hovatartozása miatt vették célkeresztbe. A 2012-es jakartai kormányzóválasztási kampány során, amikor Ahok Jokowi helyetteseként indult, a pribumi-párti iszlamista csoportok, mint az FPI és a Betawi Testvériség Fóruma (Forum Betawi Rempug, FBR) megpróbálták Ahok etnikai hovatartozását és vallását egyfajta választási kérdés.

A 2014-es elnökválasztás során az akkori elnökjelölt Jokowi ellen folytatott féltretájékoztató kampány vírusos mémeket használt, amelyek azt sugallták, hogy "kínai kinézetű", és valójában kínai származású. Jokowi kampánycsapata gyorsan tagadta a kínai származásra vonatkozó állításokat, de maga a tény, hogy ezt meg kellett tenniük, bizonyítja, hogy a kínai származáshoz még mindig negatív politikai konnotációkat fűznek.

Ugyanakkor a Kína-ellenes érzelmek is erősödtek, különösen azóta, hogy Jokowi 2014-ben hivatalba lépett. Az a nézet, hogy Jokowi a zászlóshajónak számító infrastruktúra-építési projektjeiben túlságosan is a kínai közvetlen külföldi befektetésekre támaszkodott, táplálta a túlzott kínai politikai és gazdasági befolyással kapcsolatos félelmeket Indonéziában (Herlijanto 2017). Ez azt jelzi, hogy a kétoldalú kapcsolatok nemzeti szintű javulása ellenére a kínai-indonéz diplomáciai kapcsolatok 1990-es újrafelvétele óta a politikai elit és a közvélemény körében még mindig létezik a Kínával szembeni bizalmatlanság alulmaradása.

Az indonézek Kínáról alkotott elképzelései szinte elkerülhetetlenül átgyűrűznek az indonéziai kínaiakról alkotott elképzeléseikbe. A történelmileg Kína "ötödik pillérének" tekintett etnikai kínaiakat még mindig gyakran Kína ügynökeinek tekintik, vagy legalábbis úgy, mint akik Kína érdekeit szolgálják üzleti és politikai ügyleteik során. Röviden, a Kínáról alkotott negatív vélemények fokozzák az indonéziai kínaiakkal szembeni ellenségeskedés kockázatát.

A kínaiellenes érzelmek kortárs megnyilvánulásai az osztály- és vallási kérdésekkel is bonyolult kapcsolódási pontokkal rendelkeznek, ahogyan Mietzner és Muhtadi e kötet 9. fejezetében rámutatnak. Bár a vallás ma sokkal hangsúlyosabban jelenik meg, mint a múltban, az osztály

mindig is fontos eleme volt annak, hogy a nem-kínai közönség hogyan látja az indonéziai kínaiakat. Valójában, ahogyan az elemzők rámutattak, az osztály volt egy

Ahok istenkáromlási ügyének kulcsfontosságú tényezője volt, mivel sok indonéziai nem tudta elválasztani a kormányzó állítólagos istenkáromló viselkedését a szegényeket károsító politikájától, például a jakartai folyóparton élő közösségek kényszerkilakoltatásaitól és a halászok megélhetésének a jakartai öböl partjainak rekultivációs projektje által okozott zavarától (Renaldi 2017). A vallási, osztály- és etnonacionalista kérdések átfedése a kínaiellenes érzelmek közelmúltbeli erősödésében egyértelmű.

A *Reuters* újságíróinak nem sokkal Ahok bebörtönzése után adott interjújában Bachtiar Nasir, egy befolyásos iszlamista vallástudós (*ulama*) és az Ahok-ellenes tüntetések egyik legfontosabb vezetője arra figyelmeztetett, hogy a tüntetők következő célpontja az etnikai kínai vagyon lesz. Nasir a gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése érdekében a *pribumi* indonézek számára pozitív diszkriminációs programot szorgalmazott, amely érvnek hosszú történelmi gyökerei vannak Indonéziában. "Úgy tűnik, ők [az indonéziai kínaiak] nem válnak nagylelkűbbé, igazságosabbá" - mondta; "Ez a legnagyobb probléma" (Allard és Da Costa 2017).

Úgy tűnik, hogy még az indonéziai kínaiakra való nyilvános utalás nyelvvezete is visszatér az új rend korszakának normáihoz. Az Ahok-ellenes jakartai tüntetések során az utcán látott transzparenszek gyakran *Cina* néven emlegették Ahokot, és soha nem *Tionghoaként*. Olyan vezető politikusok, mint Amien Rais, nyilvánosan *Cina-nak*, sőt "az a *kafir Cina*" (az a kínai hitetlen) néven emlegették Ahokot, és gyakran összefüggésbe hozták őt Kína állítólagos részvételével az indonéz politikában. Noha a *Cina* soha nem tűnt el teljesen a mindennapi beszédből a Szuharto utáni Indonéziában, a magas rangú, nem kínai közszereplők általi tudatos használata a nyilvánosságban azzal a veszéllyel jár, hogy a nemzeti képzeletben ismét normalizálódnak a diszkriminatív kifejezések és attitűdök.

A PRIBUMI NARRATÍVÁK FELBUKKANÁSA A KÖZBESZÉDBEN

A kínaiellenes érzelmek 2016-17-es növekedésével párhuzamosan nyilvánvaló volt, hogy a nem kínai politikusok és közéleti szereplők is egyre gyakrabban használták a nacionalista, *pribumi* alapú narratívákat. 2017 áprilisában, közvetlenül Ahok választási veresége után Jusuf Kalla alelnök olyan kijelentést tett, amelyben arra utalt, hogy Indonéziában a gazdagok többsége kínai származású, és vagy keresztény vagy konfucianus, míg a szegények többsége *pribumi* és muszlim (Jakarta Globe 2017). 2017 májusában az Indonéz Fegyveres Erők akkori parancsnoka, Gatot Nurmantyo tábornok ellentmondást keltett, amikor a Golkar párt országos vezetői konferenciáján tartott beszédében elszavalt egy verset "Tapi bukan kami punya" (De ez nem a miénk) címmel, arra utalva, hogy Indonézia gazdagsága jelenleg nem a *pribumi* indonézek

mert legalább 2016 óta nyilvános beszédeiben lelkesítő, pribumi-párti érzelmeket fogalmazott meg.

Sokan, akik azt remélték, hogy az új jakartai kormányzó, Anies Baswedan hivatalba lépése után békülékenyebb álláspontot fog képviselni, mélyen csalódtak beiktatási beszédében. A 2017. október 16-án elhangzott beszédben Baswedan a *pribumi-izmust*, a nacionalista trópusokat, a vallásosságot és az új rend-korszak Pancasila-ideológiájának töredékeit idézte. A legvitatottabb a *pribumira* való faji töltetű hivatkozása volt, olyan kijelentésekben, mint a következő: A múltban mi, *pribumik* voltunk a meghódítottak. Most itt az ideje, hogy mi legyünk a házigazdák a saját földünkön. Keményen megdolgoztunk azért, hogy megszabaduljunk a gyarmatosítástól, és élveznünk kell a szabadságunkat" (Ramadhani 2017).

Az Amnesty International Indonesia ügyvezető igazgatója, Usman Hamid gyorsan bírálta Baswedan *pribumi* kifejezés használatát, rasszistának és uszítónak nevezve azt (Putri és Huda 2018). Sok más kommentelő és a nyilvánosság számos tagja is megdöbbsent, hogy Baswedan ilyen érzelmeket fogalmazott meg ilyen röviddel egy ilyen feszült választást követően. Azzal vádolták, hogy kihasználta az Ahok-ellenes kampány hatékonyságát; retorikája minden bizonnyal azt sugallta, hogy fenn kívánja tartani azt a megosztó, nativista álláspontot, amely a jakartai választások megnyeréséhez hozzájárult (Kapoor és Da Costa 2017).

Ahogy a kínaiellenes érzelmek felszínre törése már az Ahok-ügy előtt, nem pedig annak idején kezdődött, úgy a közbeszédben a pribumi-barát narratívák visszatérése is már jóval azelőtt nyilvánvaló volt, hogy az ügy megragadta volna a közfigyelmet. Már 2006-ban, amikor még Susilo Bambang Yudhoyono alelnöke volt, Jusuf Kalla súlyos bírálatokat kapott a civil társadalmi csoportoktól egy beszédéért, amelyben a nem kínai indonézeket *pribumiként* emlegette, és arra buzdította a kínai indonéz hallgatósághoz tartozó üzletembereket, hogy ne kezeljék Indonéziát "szállodaként", amelyet válság idején elhagyhatnak (Hoon 2006b: 273).

2015 augusztusában a legfőbb ellenzéki párthoz, a Gerindrához kapcsolódó csoport új pártot alapított, a Pribumi Pártot (Partai Pribumi) (AntaraneWS 2015). Az új párt, amelynek tanácsadó testületében Djoko Santoso nyugalmazott tábornok - egy jó kapcsolatokkal rendelkező politikus és korábbi hadseregparancsnok - is helyet kapott, kinyilvánította, hogy a nem őslakosnak tekintett indonéziaiak politikai és gazdasági jogainak korlátozására törekszik. A párt programja nem volt kifejezetten Kína-ellenes, de annál egyértelműbb volt, hogy a "nem őslakos indonéz" alatt a párt valójában a "kínaiakat" értette. Bár a Partai Pribumi még mindig egy nagyon kicsi és marginális párt, egy olyan politikai szervezet létezése, amely nyilvánosan támogatja a "külföldiekkel" szembeni diszkriminatív (sőt elnyomó) álláspontot, jól mutatja az idegengyűlölő politikai mobilizáció növekedését

Indonéziában.

2018 szeptemberében Santosót nevezték ki a 2019-es elnökválasztási kampánycsapat vezetőjévé, amely Prabowo Subiantót és jelöltjét támogatja,

Sandiaga Uno. Uno Baswedan helyettese volt Jakartában, és lemondott a kormányzóhelyettesi tisztségről, hogy indulhasson az elnökválasztáson. A jelöltek döntése, hogy egy ilyen nacionalista érzelmű embert választottak kampánycapatuk élére, erősen arra utal, hogy az idegenellenes retorika nagy részét képezi majd a kampánystratégiájuknak.

A *nem-pribumi* indonéziaiak politikai jogainak kiterjesztéséről szóló döntés ellen is ellenérzéseket váltott ki. 2016 októberében például az Egyesült Fejlesztési Párt (Partai Persatuan Pembangunan, PPP) elnöke, Muhammad Romahurmuziy azt javasolta, hogy állítsák vissza az alkotmány eredeti záradékát, amely szerint Indonézia elnökének őshonos indonéznek (*orang Indonesia asli*) kell lennie, és azt mondta, hogy a záradéknak az alelnökre is vonatkoznia kell (Fachrudin 2016).

Azt lehet állítani, hogy a pro-pribumi retorika és tevékenység Ahok politikai felemelkedését követően kezdett ~~fordulni~~ 2012-ben előbb Jokowi helyettese, majd 2014-ben Jakartában kormányzó lett. Úgy tűnik, hogy az ~~etnikai~~ politikusok aggódtak amiatt, hogy ez a népszerű politikus lehet Jokowi alelnökjelöltje a 2019-es választásokon. A pribumi-narratívák újbóli megjelenését a közbeszédben azonban nem szabad kizárólag Ahok népszerűségéből fakadó fenyegetésnek tulajdonítani, hanem bizonyítékként kell tekinteni arra is, hogy a Szuharto utáni korszak politikai reformjai ellenére sem tűnt el a nemzeti tudatból az a nézet, hogy az etnikai kínaiak *nem pribumiak*. Amint azt az Ahok-ügyben láthattuk, a *pribumi* és a *nem-pribumi* kifejezések továbbra is kényelmes politikai eszközként szolgálnak a nem kínai politikusok számára, akik az etnonacionalista narratívákat a saját előnyükre akarják felhasználni.

AZ INDONÉZIAI KÍNIAIAK MEGÍTÉLÉSE A JAKARTAI VÁLASZTÁSOK UTÁN

Az Ahokot a jakartai választási kampány során ért faji és vallási támadások hatása elég nyilvánvaló volt a 2017 áprilisában tartott utolsó választási fordulóban: Ahok 43 százalékkal, 57 százalékkal veszített Anies Baswedan ellen. Azóta a kutatók figyelme arra irányult, hogy megpróbálják felismerni a kínaiellenes érzelmek erősödésének hosszabb távú hatásait. Vajon Ahok 2017. májusi bebörtönzésével gyorsan eloszlik, vagy az intolerancia új időszakát indítja el?

A jakartai választásokat közvetlenül követő időszakban a kínaiellenes érzelmek mérésére tett egyik kísérlet a szingapúri székhelyű ISEAS-Yusof Ishak Intézet megbízásából készült Indonesia National Survey Pro- ject (INSP) volt (Fossati, Hui és Negara 2017). Az Indonéziai Felmérési Intézet (Lembaga Survei Indonesia, LSI) által Indonézia mind a 34 tartományában végzett, 1620 válaszadóból álló, véletlenszerűen kiválasztott minta bevonásával készült INSP-tanulmány a közvéleményt számos kérdésben vizsgálta,

beleértve a gazdaságot, az államot, a politikát, az infrastruktúrát, az iszlámot, az etnikumot és a nemzetközi kapcsolatokat.

Az interjúkérdések között szerepelt egy sor olyan állítás, amely a kínaiakkal kapcsolatos régóta fennálló előítéleteket tükrözte. Ezeket az állításokat kifejezetten arra tervezték, hogy felmérjék, hogy a nem kínai indonézok milyen mértékben vannak még mindig negatív vélekedéseik az indonéziai kínaiakról, ezért csak a nem kínai válaszadókat kérték meg, hogy válaszoljanak ezekre a kérdésekre. A személyes interjúk 2017. május 20. és 30. között készültek, kevesebb mint hat héttel Ahok jakartai veresége után, és mindössze két héttel azután, hogy istenkáromlásért két év börtönbüntetésre ítélték. A felmérés adatai így pillanatképet adnak arról, hogy a közvélemény hogyan vélekedik az etnikai kínaiakról közvetlenül az említett események után.

A kijelentéseket a kínaiakkal szembeni potenciális előítéletek három nagy kategóriája szerint csoportosították: gazdagság és gazdasági érzék, politikai és gazdasági befolyás, valamint kizárólagosságra törekvő magatartás. A felmérés későbbi szakaszában a válaszadókat konkrétan megkérdezték arról is, hogy megengedhető-e, hogy egy etnikai kínai politikai vezető legyen. A válaszadókat arra kérték, hogy egy ötfokozatú skálán értékeljék, mennyire értenek egyet vagy nem értenek egyet az egyes állításokkal.

A vagyon és a gazdasági érzék tekintetében a válaszadók túlnyomó többsége "valamennyire" vagy "erősen" egyetértett azzal, hogy az indonéziai kínaiak "nagyobb valószínűséggel gazdagok", mint a *pribumi* indonézok (59,8 százalék), és hogy "általában legalább középosztálybeliek" (60,1 százalék) (11.1. ábra). Ezért nem meglepő, hogy közel fele egyetértett azzal, hogy az élet "könnyebb az indonéziai kínaiak számára" (48,0 százalék), és hogy a kínaiaknak "több lehetőségük van az életben", mint a *pribumi* indonézoknak (48,7 százalék).

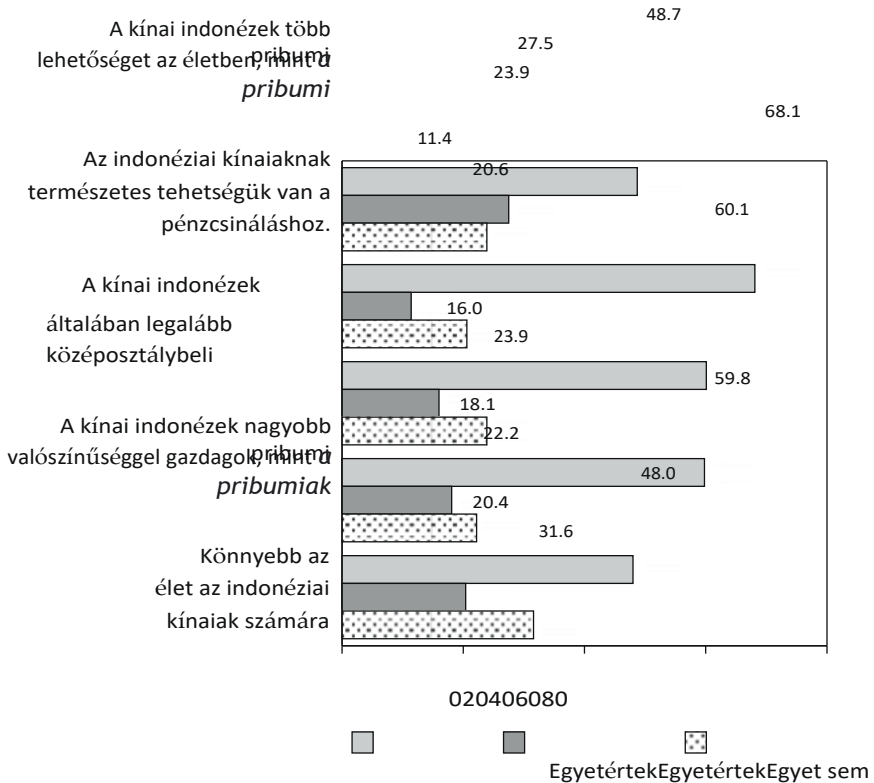
Bár az efféle hozzáállás nem új keletű, meglepő, hogy mennyire egyetértenek ezekkel a kijelentésekkel, figyelembe véve, hogy az indonéziai kínaiak már nem csak a kereskedelmi szektorban jelennek meg, mint a Suharto-korszakban. Úgy tűnik, hogy ezekben a gazdasági sztereotípiákban van egyfajta primordializmus, ami abban is megmutatkozik, hogy különösen az egyik állítás - miszerint "a kínai indonézoknak természetes tehetségük van a pénzkereséshez" - kapta messze a legnagyobb egyetértést az összes állítás közül (68,1 százalék). Az őseredetiségnek ez az érzése, amely szerint a kínai indonézok bizonyos tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek kibékíthetetlen különbségeket eredményeznek közöttük és a többi indonéz között, a vallással és a kultúrával kapcsolatos néhány más válaszban is tükröződik.

Amint az a 11.2. ábrán látható, a válaszadók többsége úgy érezte, hogy az indonéziai kínaiak vallása (42,4 százalék) és kultúrája (42,6 százalék) nem illeszkedik az indonéz értékekhez. A legtöbb válaszadó magukat a kínaiakat hibáztatta azért, hogy nem tudnak beilleszkedni az indonéz társadalomba, a következők szerint

208 *Vitatott hovatartozás: A kisebbségek helye Indonéziában*

48,4 százalékuk egyetértett azzal, hogy az indonéziai kínaiak "csak a saját fajtájukkal törődnek", 46,3 százalékuk pedig úgy vélte, hogy "túl kapzsiak és ambiciózusak".

11.1. **ábra A válaszadók véleménye arról, hogy az indonéziai kínaiak gazdaságilag kiváltságosak-e (%)**

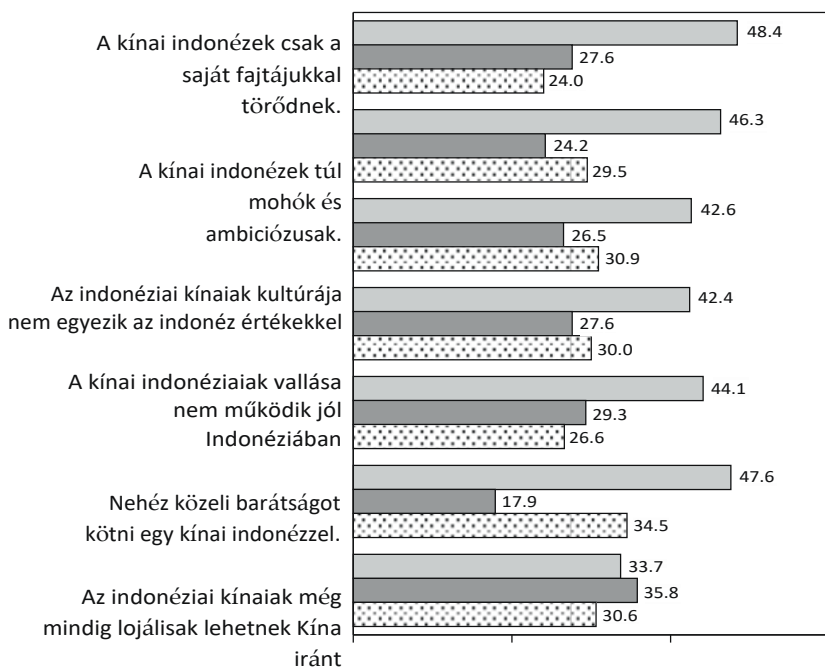
Forrás: Indonéziai Nemzeti Felmérési Projekt (INSP).

Érdekes módon, míg a válaszadók 44,1 százaléka egyetértett azzal, hogy a kultúra, a jellem és a vallás alapvető különbségei miatt "nehéz közeli barátságot kötni egy kínai indonéz állampolgárral", csak 33,7 százalékuk gondolta úgy, hogy a kínai és a nem kínai nemzetiségűek közötti házasság nem megfelelő. Ez a kínaiak és a pribumik közötti évszázados vegyes házasságok történelmi öröksége lehet, amely gyakran mindkét fél számára előnyösnek tekinthető. A pribumi partner számára a kínai házastárs felvétele gazdaságilag előnyös lehet. A kínaiak szempontjából - különösen az új rend idején - a pribumi családba történő házasságot jó módszernek tekintették az asszimilációra és a "helyi" kultúra elfogadására való hajlandóság kimutatására, különösen, ha a kínai partner áttért az iszlámra.

Lenyűgöző mintázat rajzolódik ki, ha a válaszadók vallása szerint rendezzük a házassággal kapcsolatos kérdésre adott válaszokat. Amint a 11.3. ábra mutatja, a muszlim válaszadók nagyobb valószínűséggel

210 *Vitatott hivatkozás: A kisebbségek helyzete Indonéziában*
értettek egyet valamelyest vagy erősen ezzel az állítással, hogy a vegyes házasság nem helyénvaló (27,2%), mint a nem muszlim válaszadók, míg a nem muszlimok sokkal nagyobb valószínűséggel értettek "erősen" egyet ezzel a véleménnyel (35,9%), mint a muszlimok. Ez arra utal, hogy a muszlim válaszadók a vallási különbségeket tekintették a fő akadályának a házasságkötésnek az alábbiak között.

11.2. ábra A válaszadók véleménye arról, hogy az indonéziai kínaiak kizárólagosak-e (%)

0204060

■ Egyetértetek ■ Egyetértek ■ Egyet sem

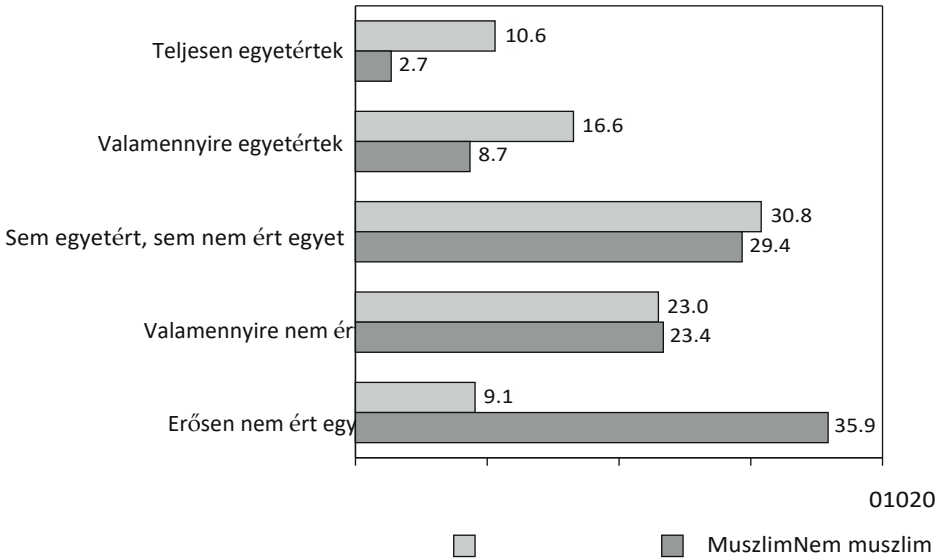
Forrás: Indonéziai Nemzeti Felmérési Projekt (INSP).

Kínaiak és pribumi indonézek. Az iszlám hatóságok többsége nem engedélyezi, sőt tiltja a muszlimok és nem muszlimok közötti házasságot, bár vannak kivételek. Meglepő, hogy a muszlimok ilyen határozottan vélekednek az interetnikus házasságokról, tekintve, hogy az Új Rend idején bátorították őket, amikor az iszlámra való áttérést muszlimokkal kötött házasság révén hatékony asszimilációs módnak tekintették a kínai indo- nézek számára (Hew 2017).

A muszlim és nem muszlim válaszadók közötti különbségek akkor is nyilvánvalóak, amikor azoknak a vallási háttérét vizsgáljuk, akik egyetértettek vagy nem értettek egyet azzal az állítással, hogy a kínai indonéziaiaknak saját vallásuk van, amely nem illik jól Indonéziába.

Amint az a 11.4. ábrán látható, a nem muszlim válaszadók túlnyomó többségében "valamennyire" vagy "erősen" nem értettek egyet ezzel az állítással (53,1%), míg a muszlim válaszadók jóval nagyobb valószínűséggel értettek vele "valamennyire" vagy "erősen" egyet (46,0%). Ez azt jelenti, hogy a muzulmán *pribumi*

11.3. *ábra A válaszadók véleménye arról, hogy "nem helyénvaló-e, hogy a pribumi indonézek kínai indonézekkel házasodjanak", vallási háttér szerint (%)*

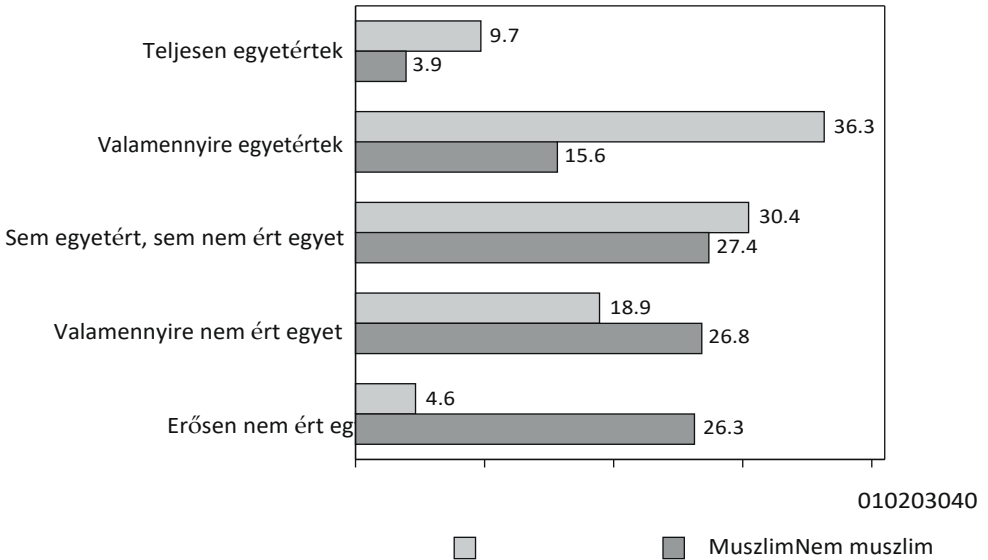
Forrás: Indonéziai Nemzeti Felmérési Projekt (INSP).

különösen a vallás fontos meghatározó tényezője annak a megítélésnek, hogy az indonéziai kínaiak alapvető dolgokban különböznek a többi indonéziai lakostól, és ezért nem illeszkednek jól Indonéziába.

Visszatérve a 11.2. ábrára, aggasztó, hogy a válaszadók majdnem fele (47,6 százalék) egyetértett azzal az állítással, hogy "az indonéziai kínaiak még mindig lojálisak lehetnek Kína iránt", annak ellenére, hogy Indonéziában ma már szinte minden etnikai kínai indonéz állampolgár (Fossati, Hui és Negara 2017).

Nem szabad elfelejteni, hogy ez a felfogás egy nagyon sajátos helyi és globális kontextusban létezik. Kína regionális és globális hatalommá válása azt eredményezte, hogy az országnak több közvetlen befektetése és nagyobb gazdasági és stratégiai érdeke van Indonéziában, mint valaha. Az indonéz kormány többnyire örömmel fogadta a kínai befektetéseket Jokowi számos ambiciózus infrastrukturális projektjének finanszírozása érdekében. Domesztikailag azonban visszahatást váltott ki az, amit Jokowi Kínához való közelségének és Kínára való támaszkodásának tekintettek. Amikor például kormánya egy átláthatatlan pályázati eljárás után a tervezett Jakarta-Bandung nagysebességű vasúti projekt építési szerződését Japán helyett Kínának ítélte oda, az ellenzéki politikusok és a média gyorsan megvádolták Jokowi.

11.4. *ábra A válaszadók véleménye arról, hogy "az indonéziai kínaiaknak van-e saját vallásuk, amely nem illik bele Indonéziába", vallási háttér szerint (%)*

Forrás: Indonéziai Nemzeti Felmérési Projekt (INSP).

hogyan Kína bábja (Negara és Salim 2016). A jakartai kormányzóválasztás idején a közösségi médiában olyan hamis hírek terjedtek el, amelyek szerint mind Jokowi, mind Ahok a kínai állam ügynöke (Lim 2017). Az a megítélés, hogy az indonéziai kínaiak inkább Kínához, mint Indonéziához lojálisak, veszélyes az etnikai kínaiak számára, különösen a pribumi választók körében növekvő nacionalista lelkesedés idején. Amikor a megkérdezetteket arról kérdezték, hogy jól érzik-e magukat, ha egy kínai indonéz van politikai vezető pozícióban, a nagy többség (64,4 százalék) azt válaszolta, hogy időzítése (alig két héttel Ahok előtt) közvéleményt ebben a kérdésben, e t indonéziaiak és a p

csetijadi
2019-03-12 19:07:16

Szintén jó, köszönöm Beth, hogy emlékeztessen az olvasókat a szöveggörnyezetre.

A FELMÉRÉSI ADATOK ÉRTELMEZÉSE

Az INSP adatai a vallás, a társadalmi kínaiakról alkotott elképzelések között. Általánosságban az adatok azt mutatták, hogy a muzulmán válaszadók nagyobb valószínűséggel tekintettek úgy az etnikai kínaiakra, mint akiknek

gazdasági osztály és az etnikai összetett átfedéseket tárják fel, hogy a muzulmán válaszadók úgy az etnikai kínaiakra, mint

áthidalhatatlan különbségek a többségi társadalomhoz képest, és hogy nagyobb valószínűséggel érezték magukat kényelmetlenül, ha egy etnikai kínai volt a politikai vezetőjük.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a válaszadók jelentős része minden egyes kérdés esetében azt válaszolta, hogy "sem egyetért, sem nem ért egyet". E válaszadók egy része talán nem értette a kérdést, mások pedig bizonytalanok voltak. A bizonytalanok közül néhányan inkább a kínai etnikummal kapcsolatos pozitív nézetek felé hajlottak, míg másoknak negatív nézeteik lehettek, de ezeket nem akarták felfedni a kérdezőbiztosok előtt. Akárhogy is, az indonéziai kínaiakról alkotott nézetek valószínűleg még inkább polarizáltabbak, mint azt a felmérés eredményei sugallják.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy a felmérés adatait nagymértékben befolyásolták a nemrég lezajlott rendkívüli események. A jakartai választások, az Ahok blaszfémiaügy és a nacionalista narratívák visszatérése után nem lehet túl nagy meglepetés, hogy a kínai indonéziaiakkal szembeni negatív hozzáállás megnövekedett. Az Ahok-ügy sok szempontból egyedülálló volt, nem kis részben annak köszönhetően, hogy Ahok maga is egy egyedülálló politikus volt, akinek személye és tettei mély megosztottságot keltettek, mind személyével kapcsolatban, mind pedig azzal kapcsolatban, hogy vajon bölcs dolog-e kínai indonéziaiakat politikai és társadalmi kulcsszerepekben szerepeltetni.

Az INSP-hez hasonló felmérések hasznos eszközt jelentenek az indonéziai kínaiakkal kapcsolatos közhangulat felmérésére, különösen Indonézia politikai történelmének sorsfordító időszakában. A múltban az indonéziai kínaiakról szóló tanulmányok nem tartalmaztak nagyszabású felmérési adatokat, így az ilyen felmérések létezése ma egy további elemzési eszközt ad a tudósoknak a kínai etnikummal és más kisebbségi csoportokkal kapcsolatos attitűdök változásainak nyomon követésére.

Bár én az INSP adataira összpontosítottam, a választások után más felmérések is készültek, amelyek a jakartai választások óta a kínaiakkal és más kisebbségekkel szembeni attitűdök változását igyekeztek feltérképezni. Az egyik legfrissebb egy többlépcsős véletlenszerű mintavételen alapuló országos felmérés, amelyet 2018 augusztusában végeztek. Ebből kiderült, hogy a kínaiellenes nézetek csökkentek a társadalmi szférában, de a politikai szférában nem. Sőt, a politikai vezetői pozíciókban lévő kínaiakkal szembeni ~~erősek~~ szintje 2018-ban még tovább nőtt.

A 2018. augusztusi felmérést Mietzner és Muhtadi részletesen tárgyalja e kötet 9. fejezetében. A szerzők meggyőzően érvelnek amellett, hogy az indonéziai kínaiakkal mint politikai vezetőkkel szembeni negatív attitűdök növekedése annak tulajdonítható, hogy Ahok ellenfelei sikeresen csatornázzák a közvélemény haragját a politikai szféra felé, saját hatalmuk megszilárdítására irányuló

216 *Vitatott hovatartozás: A kisebbségek helye Indonéziában*
stratégiájuk részeként. Azzal érvelnek továbbá, hogy az iszlamista politikai és társadalmi elképzelésekben rejlő kisebbségellenes attitűdök egyre inkább általánossá válnak Indonéziában.

ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK: KÍNAIELLENES ÉRZELMEK A MAI INDONÉZIÁBAN

A kínaiakkal szembeni negatív társadalmi attitűdök viszonylag gyors csökkenése az Ahok-ügy után azt mutatja, hogy a Kína-ellenesség éppoly gyorsan lecsenghet, mint ahogyan kialakult. Végso soron az a gyorsaság, amellyel a jakartai választások során a kínaiellenes érzelmek fellángoltak, azt jelzi, hogy az elmúlt két évtized reformjai ellenére nem sok minden változott az etnikai kínaiak megítélésében Indonéziában. A kínaiak még mindig kényelmes bűnbakok a politikai és gazdasági instabilitás idején. A növekvő iszlám konzervativizmus és a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek csak felerősítették a kínák és a többi indonéziai közötti alapvető különbségről alkotott régi elképzeléseket, és a kínai indonézeket ismét a tömeg dühének és frusztrációjának nyilvánvaló célpontjává tették.

A helyzetet tovább rontja az idegengyűlölő, pribumi-barát narratívák visszatérése a közbeszédben, valamint a közvélemény Kína iránti látszólagos ellenszenvé. A 2019-es elnökválasztás előtt Jokowi ellenfelei várhatóan továbbra is azzal fogják vádolni a kormányát, hogy túlzottan támaszkodik a kínai befektetésekre és bátorítja a kínai vendégmunkások túlzott beáramlását. A Kínával kapcsolatos negatív közvélemény megítélésének növekedése szinte mindig a helyi kínaiakkal szembeni gyanakvás és ellenségesség növekedését eredményezi - különösen a nagyon gazdag, üzleti és politikai érdekeltségekkel rendelkező kínaiakkal szemben.

Az Ahok-ügy hosszabb távú hatását jelzi majd, hogy hány kínai indul jelöltként a 2019-es parlamenti választásokon. Amint azt korábban említettük, a kínai nemzetiségű jelöltek száma 2004 óta a törvényhozási választások minden egyes fordulójában nőtt. Most sokan azon tündödnék, hogy az Ahokkal történtek elrettentették-e a feltörekvő kínai politikusokat. Az etnikai kínai jelöltek száma a közelgő választásokon ezért hasznos mutatója lesz az indonéziai kínaiak hangulatának és bizalmának.

A kínaiellenes érzelmek újbóli megjelenése az Ahok-ügy során és közvetlenül azt követően Jakartában arra emlékeztet, hogy az indonéziai kínaiak vitatott hovatartozásának kérdését sok tekintetben nem "oldották meg" a *reformasi* időszak elején végrehajtott politikai változások, a közvélemény ellenkező véleményének ellenére sem. Emlékeztetnie kell a kormányt és tágabb értelemben a civil társadalmi szervezeteket arra, hogy a "kínai probléma" kezelése - és tágabb értelemben az etnikumok és vallások közötti harmónia fenntartása - folyamatos kemény munkát igényel az indonéziai nemzetépítési erőfeszítések részeként. Mind Jokowi kormányának, mind az indonéz liberálisoknak meg kell mutatniuk, hogy elkötelezettek nemcsak a kínaiak, hanem minden kisebbségi csoport biztonságának és jogainak védelme mellett.

HIVATKOZÁSOK

- Allard, T. és A. Da Costa (2017) "Exkluzív - az indonéz iszlamista vezető szerint az etnikai kínai vagyona a következő célpont", *Reuters*, május 13.
- Allard, T., and K. Kapoor (2017) "Indonesia's president moves to reduce in "out of control" military chief", *Reuters*, január 9.
- Antaranews (2015) "Deklarasi Partai Priboemi", *Antaranews.com*, augusztus 18.
- Chua, A. (2003) *World on Fire: How Exporting Free Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability*, Doubleday, New York NY.
- Fachrudin, F. (2016) "PPP desak amandemen UUD 1945, kembalikan frasa "presidialah orang Indonesia asli"", *Tribunnews.com*, 4 október.
- Fossati, D., Y.-F. Hui és S.D. Negara (2017) "The Indonesia National Survey Project: economy, society and politics", *Trends in Southeast Asia* 10, ISEAS-Yusuf Ishak Institute, Szingapúr.
- Hefner, R.W. (2013) "The study of religious freedom in Indonesia", *Review of Faith & International Affairs* 11(2): 18-27.
- Herlijanto, J. (2017) "Hogyan tekint az indonéz elit a Kínával való kapcsolatokra", *Perspective* 8, ISEAS-Yusuf Ishak Intézet, Szingapúr, február 10.
- Heryanto, A. (2008) "Állampolgárság és az indonéz etnikai kínaiak az 1998 utáni filmekben", in A. Heryanto (szerk.) *Popular Culture in Indonesia: Fluid Identities in Post-authoritarian Politics*, Routledge, London: 70-91.
- Hew, W.W. (2017) *Chinese Ways of Being Muslim: Negotiating Ethnicity and Religiosity in Indonesia*, NIAS Press, Koppenhága.
- Hoon, C.-Y. (2006a) "Asszimiláció, multikulturalizmus, hibriditás: az etnikai kínaiak dilemmái a Szuharto utáni Indonéziában", *Asian Ethnicity* 7(2): 149-66.
- Hoon, C.-Y. (2006b) "Reconceptualising ethnic Chinese identity in post-Suharto Indonesia", PhD disszertáció, School of Social Sciences, University of Western Australia, Perth.
- Jakarta Globe (2017) "Kalla megvédi a kínai gazdagságról szóló megjegyzését a kritika után", *Jakarta Globe*, május 3.
- Kapoor, K. és A. Da Costa (2017) "New Jakarta governor faces backlash for racially tinged speech", *Reuters*, október 17.
- Lim, M. (2017) "Freedom to hate: social media, algorithmic enclaves, and the rise of tribal nationalism in Indonesia", *Critical Asian Studies* 49(3): 411-27.
- McVey, R.T. (1992) "The materialization of the Southeast Asian entrepreneur", in: A délkelet-ázsiai vállalkozó materializálódása.
R.T. McVey (szerk.) *Southeast Asian Capitalists*, SEAP Publications, Ithaca NY: 7-34.
- Negara, S.D. és W. Salim (2016) "Miért olyan fontos a nagysebességű vasúti projekt Indonézia számára?", *Perspective* 16, ISEAS-Yusuf Ishak Institute, Szingapúr, április 7.
- Priyandita, G. (2018) "Kínai befektetések és munkavállalók a közelgő indonéziai választásokon", *Asia Pacific Bulletin*, East-West Center, Washington DC.
- Purdey, J. (2006) *Anti-Chinese Violence in Indonesia, 1996-1999*, University of Hawai'i Press, Honolulu.
- Putri, B.U. és L. Huda (2018) "3 ok, amiért Anies Baswedannak el kellett volna kerülnie a pribumi említését", *Tempo*, október 18.
- Ramadhani, N.F. (2017) "Anies "pribumi" beszéde vitát és "rasszista" megjegyzéseket vált ki a közösségi médiában", *Jakarta Post*, október 17.
- Reid, A. (1997) "Vállalkozói kisebbségek, nacionalizmus és az állam", in: D. Chirot és A. Reid (szerk.) *Essential Outsiders: Chinese and Jews in the Modern Transformation of Southeast Asia and Central Europe*, University of Washington Press, Seattle WA: 33-71.
- Renaldi, A. (2017) "A földviszszanyerés bonyolultabb, mint azt valaha is gondoltad",

- Setijadi, C. (2014) "Memories, spaces, identities: an ethnographic study of young ethnic Chinese in post-Suharto Indonesia", PhD disszertáció, School of Humanities and Social Sciences, La Trobe University, Melbourne.
- Setijadi, C. (2016) "Ethnic Chinese in contemporary Indonesia: changing identity politics and the paradox of sinification", *Perspective* 12, ISEAS-Yusof Ishak Institute, Szingapúr, március 17., Szingapúr.
- Setijadi, C. (2017) "Chinese Indonesians in the eyes of the *pribumi* public", *Perspective* 73, ISEAS-Yusof Ishak Institute, Szingapúr, szeptember 27.
- Suryadinata, L. (2005) *Pribumi indonézok, a kínai kisebbség és Kína: A Study of Perceptions and Policies*, Marshall Cavendish International, Szingapúr.
- Suryadinata, L. (2017) "General Gatot and the re-emergence of *pribumi-ism* in Indonesia", *Perspective* 49, ISEAS-Yusof Ishak Institute, Szingapúr, július 7.
- Tan, M.G. (2008) *Etnis Tionghoa di Indonesia*, Yayasan Obor, Jakarta.
- Tempo (2016) "Rusuh Tanjungbalai, jumlah tersangka bertambah", *Tempo*, augusztus 2.
- Walden, M. (2017) 'Nem csak a vallási gyűlölet volt az, ami Ahoknak a jakartai szavazatába került', *Ázsiai tudósító*, április 22.

